

Oppvekstombudet
i Agder

Årsrapport 2021

1 Innledning

For de aller fleste barna er overganger og endringer i oppveksten en anledning til utvikling og læring. Samtidig kan overganger også være en betydelig risikofaktor for mange barn. Dette gjelder ikke bare de formelle overgangene mellom barnehage, skole og arbeidsliv, men også private forhold som flytting, sorg- og andre tapsopplevelser. Hvis ikke barneperspektivet ivaretas i overgangene, vil en risikere økt sårbarhet senere i oppvekstløpet, og i voksenlivet.

I 2021 gjorde vi aktive grep for å komme i tettere kontakt med barnehageområdet. Vi har solid sakserfaring fra de høyere aldersnivåene som vi skal bruke for å styrke det forebyggende arbeidet rundt de yngre barna. Det er også viktig for tjenesten å kunne ha et blikk på hele oppvekst- og utdanningsløpet. Fokuset på overganger og forebygging har gjennomsyret tjenesten i 2021, og vil fortsette som viktige fokusområder i 2022.

Vi hadde i 2021 ca. 700 henvendelser, hvorav omtrent halvparten gjaldt enkeltsaker. Det vi peker på i denne rapporten er på bakgrunn av det vi har sett fra dette arbeidet, og fra tidligere år. Mye av innholdet fra fjorårets rapport er fortsatt like aktuelt i dag. Oppvekstombudet er en objektiv tjeneste. Det innebærer at vi ikke legger egne subjektive tolkninger til grunn når vi rapporterer fra vårt arbeid. Med solid erfaring i tjenesten og stadig mer sakserfaring, mener vi at ombudets perspektiv er viktige bidrag og innspill, og må brukes i det videre arbeidet med barn og unge i Agder.

Denne rapporten overleveres fylkestinget i Agder. Samtidig er den skrevet slik at administrasjon, skoler og andre skal kunne dra nytte av innholdet. I tidligere rapportfremleggelse har ombudet fått spørsmål fra politikere om hva de kan gjøre med de utfordringsbilder og anbefalinger som tegnes av ombudet. Vi mener det viktigste er at politikere anerkjenner de utfordringene som tegnes. Rapporten bør leses som et viktig grunnlag for videre politiske vedtak som vil kunne berøre barn og unge i Agder.

Rapporten er bygd opp med utvalgt statistikk, utfordringsbilder og anbefalinger for hvert av områdene barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

God lesning!

Nora, Erik, Ingrid og Sunniva

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	2
2	Mandat	4
3	Statistikk	5
3.1	Type henvendelser	5
3.2	Henvendelser fordelt etter aldersnivå	6
3.3	Hvem kontakter ombudet?	7
3.4	Hvilke områder henvendelsene kommer fra	7
4	Barnehageområdet	8
4.1	Barnehagemiljø	8
4.2	Dokumentasjon	8
4.3	Covid-19	8
4.4	Begrepsforståelse	8
4.5	Overganger	9
4.6	Voksenkrenkelser	9
4.7	Barnets stemme og foreldresamarbeid	9
4.8	Kommunalt og interkommunalt samarbeid	9
4.9	Anbefalinger for barnehageområdet	10
5	Grunnskolenivået	10
5.1	Tettere kontakt med småkommunene	10
5.2	Skolefravær	11
5.3	Barn og foreldre som ikke får medvirke	11
5.4	Saksbehandlingsutfordringer	11
5.5	Anbefalinger for grunnskoleområdet	12
6	Videregående opplæring	12
6.1	Covid-19	12
6.2	Krenkelser og sårbarhet	13
6.3	Medvirkning og kommunikasjon med foresatte	14
6.4	Økende henvendelser fra voksne	14
6.5	Overganger	15
6.6	Begrepsarbeid	15
6.7	Elevdemokrati	16
6.8	Anbefalinger på VGO-området	16
7	Økonomi	17

2 Mandat

Formål

- Oppvekstombudet i Agder skal på fritt og selvstendig grunnlag jobbe for å ivareta barn og unges interesser i Agder.
- Oppvekstombudet skal jobbe for å fremme et godt oppvekst- og læringsmiljø for barn og unge gjennom hele løpet fra barnehagealder til fullført videregående opplæring.
- De skal gjennom sitt arbeid samarbeide med kommunene, fylkeskommunen og aktører på de frivillige arenaene, slik at vi kan ta tak i utfordringer tidlig og sammen bidra til kontinuerlig forbedring i tjenestene.
- Dette mandatet setter rammene for Oppvekstombudets arbeid.

Arbeidsområde

Hovedoppgavene for oppvekstombudet i Agder vil være:

- Jobbe for gode overganger mellom nivåene, barnehage, skole, ungdomsskole, videregående opplæring, læretid og fritid.
- Være en lavterskeltjeneste for barn og unge og en ressurs for alle tjenestetilbydere som omfatter barn og unge.
- Jobbe forebyggende for å bevisstgjøre på systemnivå og individnivå slik at man sammen kan bli enda bedre og sikre universelt tilrettelagte tjenester, og motvirke at barn og unge får en utrygg hverdag eller blir utsatt for krenkelser som mobbing, diskriminering, trakassering, rasisme, etc.
- Fremme et godt oppvekstmiljø ved å veilede og kunne bistå i enkeltsaker, slik at den enkelte får den hjelp den trenger, og at det bidrar til forbedring på systemnivå.
- Samarbeide med kommunene, fylkeskommunen og aktører på de frivillige arenaene, ved å melde inn det som observeres og påpeke det som ikke fungerer, slik at disse kan ta tak i utfordringer tidlig og man sammen kan bidra til kontinuerlig forbedring i tjenestene.
- Være med å fremme barn og unges medvirkning ved å bidra inn på arenaer hvor man diskuterer medvirkning, og bidra i arbeidet med å få til reell medvirkning for barnehagebarn, elever, lærlinger og lære kandidater.
- Være en informasjonsressurs og veileder for barn og unge som ønsker informasjon og hjelp knyttet til rettigheter og plikter.

Organisering

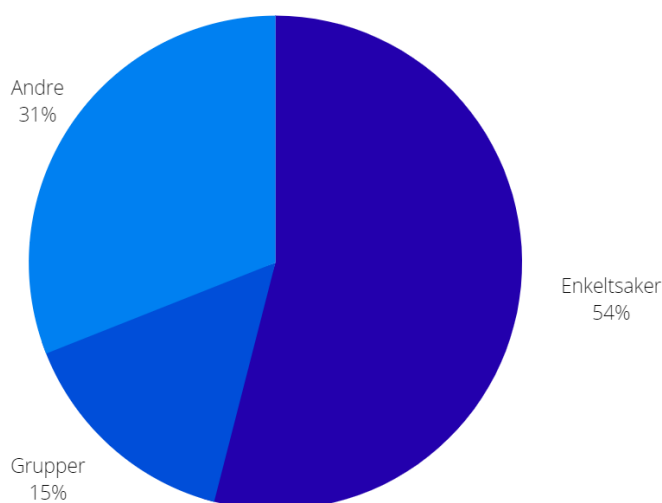
- Oppvekstombudet i Agder organiseres som én enhet, administrativt er de organisert under området for Innovasjon og organisasjonsutvikling.
- Oppvekstombudet sitt virkeområde omfatter alle offentlige, private, frivillige og ideelle virksomheter der barn og unge oppholder seg.
- Oppvekstombudet kan på eget initiativ uttale seg og fremme konkrete og prinsipielle saker.
- Oppvekstombudet får budsjettansvar på sitt område og trekkes aktivt med i budsjettprosessen.
- Oppvekstombudet rapporterer til fylkestinget en gang i året.

3 Statistikk

Oppvekstombudet i Agder har hatt en markant økning i antall henvendelser sammenlignet med tall fra 2020. Dette på tross av redusert bemanning, samt begrenset synlighet ute i kommunene på grunn av restriksjoner knyttet til covid-19.

3.1 Type henvendelser

Ombudet hadde totalt 696 registrerte henvendelser i 2021, fordelt slik etter type:

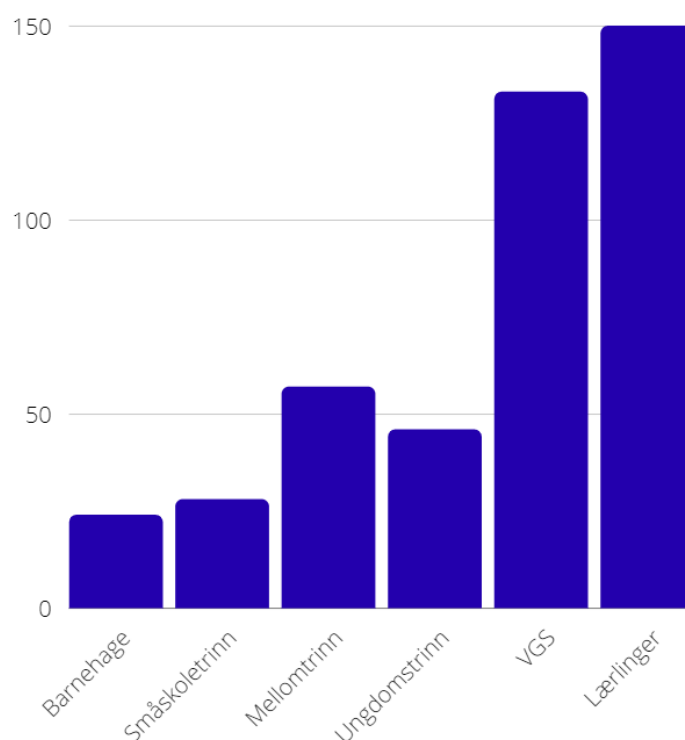
Over halvparten av henvendelsene gjaldt enkeltbarn, elev eller lærling. For ombudet er arbeid med enkeltsaker en viktig del av arbeidet, og nødvendig for å kunne si noe om praksisfeltet.

Kategorien *grupper* viser til henvendelser der ombudet blir kontaktet for å veilede i forbindelse med klasser eller miljøproblematikk knyttet til flere barn. Det trenger ikke være bekymring rundt enkeltbarn.

Andre er en oppsamlingskategori for resten av henvendelsene. En vesentlig del av disse henvendelsene handler om spørsmål og avklaringer rundt kommunebesøk, orienteringer, rettighets- og pliktspørsmål, og foredrag i barnehager, skoler og andre tjenester.

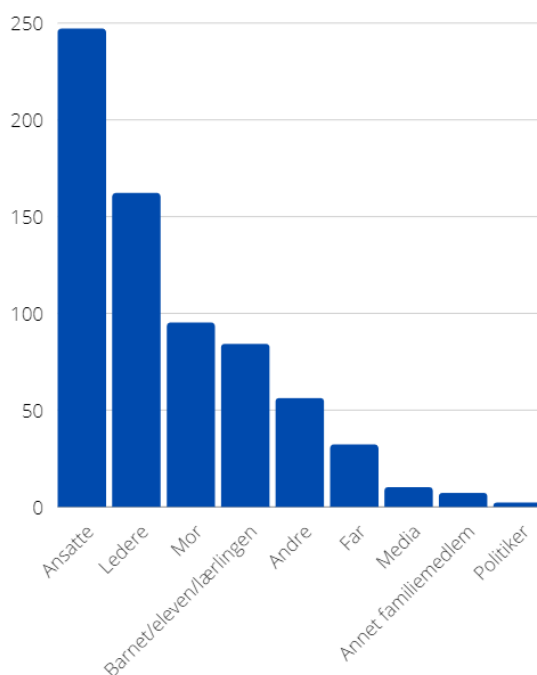
3.2 Henvendelser fordelt etter aldersnivå

Som i 2020 utgjør VGO, og særskilt lærlinger, den største delen av saksporteføljen. Vi har flere henvendelser fra de lavere alderstrinnene enn tidligere år. Den økte inngangen fra barnehage er direkte knyttet til det målrettede arbeidet ut mot barnehageområdet.

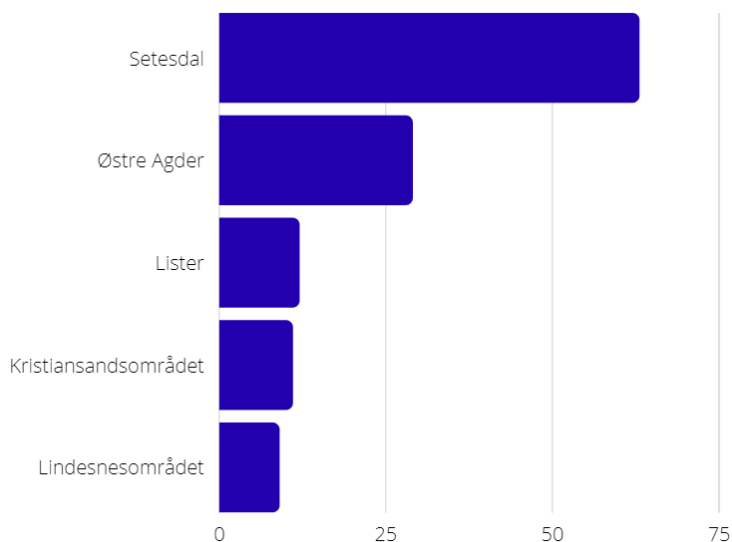

3.3 Hvem kontakter ombudet?

Tallene viser en fortsettelse av tidligere trend med stadig flere henvendelser fra ansatte og ledere.

3.4 Hvilke områder henvendelsene kommer fra

Diagrammet viser promilleandel av befolkningen som har vært i kontakt med ombudet, justert etter innbyggertall.¹ Ombudet hadde i 2020 tettere kontakt med småkommuner, spesielt Setesdal, enn tidligere år.

¹ Tall og kommuneinndeling hentet fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Agder>

4 Barnehageområdet

Oppvekstombudet i Agder ønsket å bli bedre kjent i barnehagene i Agder. I den forbindelse ble «Barnehagepakka» utarbeidet, et to-timers opplegg om trygt og godt barnehagemiljø. Våren 2021 fikk alle kommunene i Agder tilbud om Barnehagepakka. Barnehagepakka tar utgangspunkt i endringer i barnehageloven, som blant annet innebærer nytt regelverk for barnehagemiljø, kapittel 8. Ombudet har også deltatt på foreldremøter hvor foreldresamarbeid, og rammeverket rundt barnehagen som institusjon, har stått på agendaen.

4.1 Barnehagemiljø

Ombudet opplevde at mange barnehageansatte var redde for å gjøre noe feil da kapittel 8 i barnehageloven ble innført 1.1.2021. Gjennom Barnehagepakka har ombudet trygget barnehagene på at de allerede har kompetanse knyttet opp mot det nye regelverket da rammeplanen i stor grad gjenspeiler endringene i barnehageloven, kapittel 8. Det vil i praksis si at barnehagene skal fortsette å jobbe målrettet med det de allerede er gode på, som for eksempel et trygt og godt miljø.

4.2 Dokumentasjon

Ombudet får ofte spørsmål om dokumentasjonskravet knyttet til aktivitetsplikten, kapitel. 8 i barnehageloven. Det er stor forskjell på hvor mye og hvordan barnehagene dokumenterer. Flere steder ser ombudet at dokumentasjonsarbeidet ikke er satt ordentlig i system. Det kan medføre at ansatte ikke får dokumentert arbeid de faktisk gjør. Ansatte gir også tilbakemeldinger om at det er vanskelig å sette av tid til å dokumentere i en hektisk barnehagehverdag.

4.3 Covid-19

Alle barnehagene ombudet har vært i kontakt med forteller om utfordringer i forbindelse med Covid-19. Det gjelder først og fremst utfordringer knyttet til trafikklysmodellen; bemanningssituasjonen og oppfølgingen av barn og foresatte. Mange barnehager har vært underbemannet som følge av høyt sykefravær. Det har igjen gått ut over oppfølgingen av enkeltbarn, samt foreldresamarbeidet. Ansatte har fortalt ombudet at de opplever en utrygghet når bemanningen er lav, og de frykter det skal påvirke barnehagemiljøet på en negativ måte.

4.4 Begrepsforståelse

Oppvekstombudet i Agder arbeider kontinuerlig med begrepsforståelse, på alle aldersnivå. Begreper som krenkelse, trygt og godt miljø, nulltoleranse og barnets beste, kan forstås ulikt. Ombudet ser at de ansatte har behov for å drøfte disse begrepene, som er nedfelt i lovverket og som brukes i dagligtalen. Dette for å bli

enige om forståelsen av de sammensatte begrepene, og gi dem et praktisk innhold i arbeidet knyttet opp mot lovverket.

4.5 Overganger

Barnehagene i Agder er generelt sett gode på overgangen mellom barnehage og skole. Både når det gjelder forberedelsesfasen og på selve gjennomføringen. Ombudet mener det også er viktig å være oppmerksom på alle andre overganger barna opplever, som for eksempel flytting, familieførøkelse, dødsfall, skilsmisse og lignende. Disse overgangene vil være med å prege hvordan barnet har det, også i barnehagen.

4.6 Voksenkrenkelser

Oppvekstombudet ser utfordringer i barnehagene knyttet til barnehagelovens § 43, *Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn*. Dette er en problemstilling som gjerne blir emosjonelt vanskelig for de ansatte, ofte på grunn av rolleblanding. Ansatte kan oppleve det som svært vanskelig å varsle leder i situasjoner der en god kollega krenker et barn. Ombudet ser at personlige forhold, både til kollegaer og foreldre, byr på utfordring for mange ansatte. Dette gjør seg spesielt gjeldende på små steder. Flere ansatte ombudet har snakket med ønsker råd og veiledning knyttet opp mot denne type problemstilling.

4.7 Barnets stemme og foreldresamarbeid

Flere barnehager har uttrykt at det kan være en utfordring å sørge for at barnets egen stemme kommer frem i saker som omhandler dem. Spesielt i saker der barnehagen opplever at barnet har det bra, men foreldre mener det motsatte. Ansatte kan da oppleve et dilemma om hvem sin stemme som skal vektes tyngst. Foreldrenes egen sårbarhet, og tidligere erfaringer med krenkelser, vil i mange tilfeller påvirke hvordan de vurderer barnas opplevelser. Flere ansatte gir uttrykk for at foreldresamarbeidet tidvis kan være svært krevende. Dette er diskusjonstemaer ombudet ofte møter ute i barnehagene.

4.8 Kommunalt og interkommunalt samarbeid

Det er stor variasjon i tjenestetilbud i de ulike kommunene. Det kan føre til at barn og unge – og ansatte som jobber med denne gruppen, ikke nødvendigvis får den hjelpen de trenger, når de trenger den. Flere ansatte forteller om en opplevelse av å stå alene i komplekse saker knyttet opp mot kapittel 8 i barnehageloven.

Oppvekstombudet opplever at mindre kommuner tar hyppigere kontakt når de først har blitt kjent med tjenesten. Dette mener ombudet har en klar sammenheng med tjenestetilbud innad i den enkelte kommunen.

I noen deler av regionen er det opprettet interkommunalt samarbeid, for eksempel ved å dele på psykologressurser. På tross av det, kan det være knappe ressurser å fordele, og noen av tjenestene barn trenger, som Avdeling for barn og unges psykiske helse, ABUP, ligger i Kristiansand og Arendal. I dag må barn og foresatte selv komme seg til de store byene for å få hjelp. Ombudet mener det hadde vært bedre hvis tjenestene kom dit barnet oppholder seg.

4.9 Anbefalinger for barnehageområdet

- Barnehagene må fortsette det systematiske arbeidet med godt og trygt barnehagemiljø, med søkelys på hvordan lovverket skal gjøre seg gjeldende i praksis.
- Ombudet anbefaler kommunene å lage standardiserte retningslinjer og maler for å sikre dokumentasjonskravet i loven.
- Barnehagene må sikre forsvarlig bemanning, også i krisetider.
- Arbeidet med begrepsforståelse knyttet opp mot lovverket må fortsette.
- Barnehagene må sikre gode overganger for barna.
- Ansatte i barnehagene må ha kunnskap om hvordan de skal handle i saker som gjelder krenkelser av barn.
- Barnehagene må sikre at barnets stemme blir hørt, og alltid foreta barnets beste-vurderinger.
- Barnehagene må kontinuerlig jobbe for et godt foreldresamarbeid, og sikre god dialog med foreldrene.
- Ombudet mener alle kommuner må sikre at barn og unge - og ansatte som jobber med dem, får nødvendig støtte og hjelp når det trengs.

5 Grunnskolenivået

Arbeidet med grunnskoleområdet bærer preg av mange av de samme utfordringene som tidligere år. Relasjons- og kommunikasjonsutfordringer med elever og foreldre, og manglende tilrettelegging og oppfølging av tiltak i skolehverdagen. Uryddig saksbehandling og samarbeidsutfordringer går igjen i sakene. Hovedbildet fra 2020 står fortsatt. Det er allikevel noen endringer vi ønsker å trekke frem fra grunnskolenivået.

5.1 Tettere kontakt med småkommunene

Det har vært en dreining på hvor i fylket henvendelsene kommer fra. Det er økt saksinngang og kontakt med distriktene og småkommunene i fylket, spesielt Setesdalsområdet. Bildet er mer uklart i småkommunene vestover.

Dialogen med småkommunene har vært nyttig og lærerik, både for tjenesten og trolig også for de involverte. Vi møter ledere og ansatte som innbyr til samarbeid med ombudstjenesten. De har også et mindre tjenesteapparat å støtte seg på.

Oppvekstombudet har brukt mer ressurser i form av samtaler og møter i disse sakene, enn i tilsvarende saker andre steder.

Sakene fra småstedene skiller seg ikke ut på måten de oppstår, men håndteringen av sakene har i flere tilfeller vist seg å være mer krevende. På små steder er det begrensede muligheter til å gjøre endringer i organiseringen. I tillegg kan vennskap, slektskap, rykter og maktgrupperinger vanskeliggjøre en ryddig og likeverdig saksbehandling. Rolleblending kan også oppstå.

5.2 Skolefravær

Det har vært en økning i antall saker som handler om skolefravær. Sakene handler om barn som enten ikke er på skolen eller bare delvis er på skolen. I tillegg til flere slike saker, har ombudet vært involvert i saker der høyt skolefravær brer seg nedover i lavere alder enn i tidligere saker.

Saker om høyt skolefravær er generelt krevende å håndtere fordi skole, foreldre eller andre aktører ofte ikke kommer i posisjon. Samtidig er årsaks bildet uklart og vanskelig å kartlegge. Det kan bli en langsiktig, uavklart og uholdbar situasjon for både barnet selv og de som er tettest på. Også ansvarsfordelingen mellom skole og hjem kan bli uklar og skape samarbeidsutfordringer.

5.3 Barn og foreldre som ikke får medvirke

Flere ombudssaker fra det øvre alderssjiktet i grunnskolen involverer barn som er preget av passivitet, håpløshet eller negativitet. Barnet eller eleven kan kvie seg for å delta i samarbeidsmøter. Ofte ytrer barnet selv at hen ikke ønsker å delta i samarbeidsmøter med skolen med begrunnelse i vonde erfaringer.

Enkeltsaker som dette er ofte krevende å snu når de kommer sent i oppvekstløpet. Disse barna kan uttrykke at de ikke er interesserte i å snakke med noen, heller ikke med ombudet. Selv om disse sakene ofte blir synlige senere i oppvekstløpet, starter de egentlige utfordringene langt tidligere for de aller fleste. Mangel på medvirkning, og opplevelsen av å være tilsidesatt, kan befeste seg allerede de første leveårene. Ombudet ser stor variasjon i de voksnes forståelse og syn på hvordan medvirkning praktiseres.

5.4 Saksbehandlingsutfordringer

Det er viktig å skille på hvilke deler av saken som direkte angår barnet og hvilke hensyn som er med og bidra til at saken blir ryddig håndtert. For eksempel vil utfallet av en mobbesak avhenge av kvaliteten på konkrete tiltak som blir gjennomført rundt barnet. En annen del av saken er hvordan spørsmål om dokumentasjon,

informasjonsutveksling, samt åpenhet og ærlighet blir praktisert. Uryddig saksbehandling er med på å skape samarbeids- og tillitsutfordringer.

Ombudet har i flere år løftet frem saksbehandlingsutfordringer i saker som gjelder elever, barn og unge. Vi erfarer at saker som kunne blitt effektivt håndtert drar uforholdsmessig langt ut i tid. Det er ikke bra for verken barnet selv eller de voksne rundt barnet. Flere skoleledere uttrykker at ivaretagelse av relasjoner med ansatte, elever og foreldre er viktig. Ombudet mener det er viktig at ikke arbeidet med relasjoner kommer i veien for skolens evne til å ta helt nødvendige beslutninger til det beste for barna.

5.5 Anbefalinger for grunnskoleområdet

- Begrepsarbeid blant ansatte og barn. Særlig begrepet mobbing brukes om mye. Det anbefales å jobbe med begreper og særlig skillet mellom subjektive opplevelser og objektive beskrivelser av krenkelsesbegrepene.
- De mindre kommunene bør vurdere behovet for å opprette interkommunale avtaler om beredskapsteam i skolesaker.
- Kommunene bør utarbeide en tydelig plan på hvordan de skal forebygge, tidlig avdekke, samt hvordan de skal gå frem for å håndtere saker som handler om skolevegring.
- Kompetanseløft på barnets beste-vurderinger i skolen.
- Særlig fokus på barnets beste i møtegjennomføring med barn og foreldre. Det er viktig å vurdere fysiske omgivelser, plassering, deltakere, ordstyring og agenda.

6 Videregående opplæring

Kontakten med VGO-området utgjør fremdeles den største delen av saksporteføljen. Henvendelsene gjelder først og fremst utfordringer med miljø og trivsel, rettighetsspørsmål og krenkelser.

6.1 Covid-19

Covid-19 har påvirket elevenes psykososiale miljø, spesielt knyttet opp mot trivsel. Trafikklysmodellen har vært krevende for alle, både for lærerne og for elevene. Digitale løsninger har åpnet nye undervisningsmuligheter, men de fleste elevene ønsker en vanlig, stedlig, skolehverdag. På tross av det har ombudet flere ganger blitt kontaktet av sårbar ungdom som ønsker å være hjemme med digital undervisning, i stedet for å måtte gå på skolen.

Ombudet har mottatt færre henvendelser knyttet til krenkelser, som mobbing, fra videregående skoler. Spesielt fra elevene selv. Samtidig har pandemien ført til at elever i mindre grad enn tidligere har møtt oppvekstombudet, og blitt kjent med oss, slik de gjorde før Covid-19. Mange ungdommer kjenner derfor ikke til at det er en tjeneste de kan benytte seg av.

Overgangen fra elevstatus til arbeidstaker er stor, spesielt sosialt. Lærlinger har fått ekstra utfordringer i overgang til arbeidslivet på grunn av pandemien. Både når det gjelder å tilpasse seg et arbeidsliv med restriksjoner, og et arbeidsmiljø preget av tiltak. Mange lærlinger har kjent seg alene i denne overgangen. I tillegg ble elever og lærlinger rammet av restriksjoner knyttet til fritidsaktiviteter på grunn av covid-19 tiltak. Dette ble en ekstrabelastning for ungdommene og forsterket opplevelsen av å stå på utsiden.

Oppvekstombudet ser et økende antall saker som gjelder ungdom med psykiske utfordringer. Mange ungdommer, spesielt lærlinger, har gitt tilbakemelding om at de opplever ensomhet under pandemien. De har ofte behov for tverrfaglig hjelp utover det skolen og/eller bedriften kan gi dem. Ungdommen gir i økende grad uttrykk for at de ønsker hjelp fra helsetjenester, spesielt det å ha noen å prate med. Samtidig ser ombudet at det er lang ventetid for å få hjelp av for eksempel ABUP.

6.2 Krenkelser og sårbarhet

Ungdommene som opplever seg krenket er ofte sårbare, bærer på sammensatte opplevelser og langvarig historikk. I saker der årsakene er sammensatte og betinger samarbeid med andre organer, er det krevende for skole og bedrift å finne passende tiltak på egenhånd. I mange saker ser vi at det er utfordrende å få til et godt tverrfaglig samarbeid hvor ungdommens beste er i sentrum.

Ombudet ser at konkrete utfordringer med kontraktene gjør lærlingene sårbare, og ofte får dem til å oppleve seg krenket. Spesielt innenfor enkelte fag, som hestefaget og helsefaget. Hestefaget har ikke eget opplæringskontor. Oppvekstombudet i Agder tenker det ikke trenger å være negativt, men mener det pålegger Agder fylkeskommune et mer direkte ansvar for å sikre at disse lærlingene har gode arbeidsbetingelser. I helsefaget er forventninger og avklaringer rundt arbeidstid, turnus og overtid noe av det som kan gjøre arbeidshverdagen mer forutsigbar for lærlingene. En del arbeidsavtaler har mangler og oppfyller ikke minstekravene etter arbeidsmiljøloven. Det gjør lærlingene usikre på hva de har rett og plikt til.

I tillegg har lærlinger gjennom NAV, stønad til livsopphold fra NAV. Det må sikres at de da har en arbeidsavtale som ivaretar deres rettigheter når de blir bedt om å jobbe overtid eller har tilretteleggingsbehov. Skillet mellom arbeidsgivers

tilretteleggingsansvar og fylkeskommunens ansvar er i for mange saker vanskelig for partene å forstå.

Ombudet ser også at kvaliteten på oppfølgingen av lærlinger på kommunalt nivå er svært varierende, og ofte for personavhengig. Sykefravær og utskifting av personell fører i enkelte kommuner til manglende kontinuitet og kompetanse på feltet. Dette gjør lærlingene sårbare.

I økende grad har vi også sett at språk- og kulturutfordringer blir krevende for både lærlinger og lærebedrifter. Bedrifter, opplæringskontor og fylkeskommunen må jobbe aktivt med utfordringer knyttet til språk- og kulturforståelse for å få til en endring. Oppvekstombudet i Agder ser at mange av de som tar VG3 yrkesfaglig er minoritetsspråklige, for eksempel var 12 av 14 elever i en klasse minoritetsspråklige. I samsvar med Regionplan Agder 2030 skal fylkeskommunen jobbe for mangfold, likeverd og likestilling. Hvorvidt elever som tar VG3 yrkesfaglig opplever likeverd og likestilling, blant annet når de skal søke jobb, mener ombudet er viktig å kartlegge.

6.3 Medvirkning og kommunikasjon med foresatte

Mange foresatte uttrykker behov for informasjon fra skolen, og for å bli hørt og sett på en verdig måte. Blant annet forteller foresatte og elever at de ikke har tillit til skolens arbeid når de for eksempel melder en kapittel 9A sak. Oppvekstombudet i Agder ser at det er sammensatte grunner til at foresatte og barn får en slik opplevelse. I en del tilfeller er foresatte selv svært sårbare og trenger å opparbeide tillit til systemet. Mange opplever skolesystemet som krevende hvis en ikke er en A4 elev. Uavhengig av årsak mener ombudet det er viktig med et godt og systematisk skole-hjem samarbeid hvor forventninger til hverandre er avklart. Foreldre må for eksempel vite hvordan og hvor de kan kontakte skolen. Skolene er den profesjonelle part i dette samarbeidet. De må derfor kunne behandle alle typer foresatte og barn med likeverd, også i utøvelsen av foreldresamarbeidet.

6.4 Økende henvendelser fra voksne

Oppvekstombudet i Agder har opplevd en økning i antall henvendelser fra voksne i videregående opplæring. Det som kjennetegner henvendelsene er at mange har minoritetsbakgrunn, en annen kultur- og begrepsforståelse, språkutfordringer, manglende kunnskap om sine rettigheter og plikter, og mange har omsorg for egne barn. En del voksne gjennomfører læretid, enten i et læreløp i bedrift eller i VG3. Mange fullfører fag og får norsk språkundervisning. Flere av de som tar kontakt har traumer fra hjemlandet. Noen opplever at landet de kommer fra er ustabil og at det pågår krig. Dette er ekstra belastende når man skal lære og innpasses i samfunnet. Det sammensatte utfordringsbildet denne gruppen har, oppleves som kjent blant de som jobber med dem. Likevel ser ombudet manglende systematiske tiltak, som tverrfaglig samarbeid, for å sikre likeverd og likebehandling for denne gruppen.

Oppvekstombudet mener at en vurdering av tilretteleggingsbehov ved inntak vil være et tiltak som kan hjelpe mange i å få en god opplæringshverdag. I flere tilfeller har elever/lærlinger opplevd at hensyn til barn, avstand til opplæringsinstitusjon, helsesituasjon og manglende kunnskap om hva de har rett på, gir dem utfordringer som er vanskelige å endre på i ettertid. Det kreves at de selv kommer med nødvendige opplysninger knyttet til tilrettelegging. Det er ikke enkelt når de verken har erfaring med, eller kunnskap om, det norske systemet.

6.5 Overganger

Overgangene i videregående opplæring er et kontinuerlig arbeid for ombudstjenesten, og alle som jobber med ungdommer. Oppvekstombudet i Agder har hatt søkelys på de som går fra ungdomsskolen og over i videregående opplæring, og de som går fra VG2 og over i et læreløp.

Av henvendelser til ombudet nevner flere om feil/mangelfull rådgivning på ungdomsskolen som har ført til feil linje på videregående, russegrupperinger på ungdomsskolen som får betydning for ungdommers linjevalg på videregående skole, ønsker om skole/linjebytte etter oppstart og ønsker om bytte fordi en kommer i klasse med noen som har krenket en. I tillegg er det ungdom med foresatte som tar kontakt fordi barnet må gå i klasse med bestemte venner på videregående skole.

Nytt for 2021 var at VG2-pakken «Rettigheter, plikter og uskrevne regler i arbeidslivet», ble tilbudt alle videregående skoler i Agder. Pakken er etterspurt, og den er blitt svært godt mottatt av skolene. De to timene for yrkesfaglige VG2 elever har vist seg viktig, og trykker elevene i overgangen til læretid. Flere voksenklasser og VG1-klasser har også blitt besøkt. Ungdommene trenger å forstå arbeidslivets begreper, samt å gjøre seg kjent med en arbeidskontrakt og hvilke plikter den utløser. En viktig utfordring i overgangen til læretid er å få frem tilretteleggingsbehov før oppstart, og å våge å være litt åpen om sine behov. Dette arbeidet gjør elevene og ansatte kjent med ombudstjenesten og gjør det lettere å ta kontakt med tjenesten.

Oppvekstombudet har også deltatt på lærlingesamlinger i de fleste fag og bidratt på en rekke veiledersamlinger. Dette for å gjøre overgangen til læretiden bedre for både ungdommene og de ansatte.

6.6 Begrepsarbeid

Oppvekstombudet har ved innlegg for ungdommer og ansatte i videregående opplæring hatt søkelys på begrepsforståelse Dette samsvarer med fjorårets vedtak av fylkestinget etter vår rapportfremlegging. Krenkelsesbegreper, psykiske helsebegreper og nulltoleranse er noen av de vi har tatt opp. Det har vist seg å være nyttig og viktig for å kunne få en omforent forståelse av ord vi bruker i vårt daglige språk, og som også er nedfelt i regelverket. Blant ansatte har det vært vesentlig å få

dem til å forstå at begreper som for eksempel nulltoleranse, foreldremedvirkning og mobbing må jobbes med for å få en omforent forståelse og et praktisk innhold.

6.7 Elevdemokrati

Oppvekstombudet i Agder har ikke hatt anledning til å ha like stort søkelys på elevdemokratiarbeidet som tidligere. Dette på grunn av redusert kapasitet og stor tilstrømning av henvendelser. Noen skoler har likevel bedt om besøk for å få en orientering om elevrådsarbeid og elevmedvirkning. Det har vært tilbakemeldinger fra ansatte og ungdommer om at elevmedvirkningsarbeidet på noen skoler ikke er så bra som tidligere. I tillegg opplever noen at fokuset på klassens time, som miljøtiltak for å jobbe med et godt skolemiljø, har ført til at demokratiarbeidet har kommet i andre rekke. Det er også kommet tilbakemelding på at noen skoler legger klassens time til siste time. Ettersom elevdemokratiarbeid er frivillig, dropper da mange elever å møte opp.

Demokratiarbeidet er en del av opplæringslovens overordnede del. Ved skolebesøk opplever ombudet at få elever i elevrådet kjenner til elevrådets rettigheter i opplæringsloven kapittel 11. Ettersom det gjelder nye elever hvert år, må det fra skolens side, og fra oss som påvirker ungdommen utenfra, jobbes aktivt for å bidra til et godt og reelt elevdemokrati.

6.8 Anbefalinger på VGO-området

- Lærlingers arbeidskontrakter må kvalitetssikres før lærlingen signerer.
 - Yrkesfaglig VG3 elever må høres i hvordan de opplever likeverd, likestilling og mulighetene for påfølgende arbeid.
 - Det må være en systematisk forventningsavklaringssamtale om foreldresamarbeid og foreldremedvirkning, mellom skolen og hjemmet ved oppstarten av skoleåret.
 - Det må sikres en bedre individuell tilrettelegging for voksne i VGO ved inntak.
 - Fylkeskommunen og lærebedriftenes ansvar for å tilrettelegge for lærlinger må avklares og tydeliggjøres.
 - Overgangen mellom 10. klasse og videregående opplæring må jobbes med systematisk, spesielt ut mot foresatte, både fra fylkeskommunen og kommunens side.
 - Agder fylkeskommune må jobbe med begrepsforståelse i videregående opplæring både i skolen/bedrift/opplæringskontor og ovenfor elever/lærlinger.
- Agder fylkeskommune må sikre at elevmedvirkning og elevdemokratiarbeid er prioritert og reelt på alle videregående skoler.

7 Økonomi

Samlet	Regnskap	Budsjett	Avvik
Lønnsutgifter	3431252	3510708	79456
Driftsutgifter	248179	320000	71821
Sum utgifter	3700337	3910708	210371
Inntekter	-1023576	-580000	443576
Netto utgifter	2676424	3330708	654284

AGDER
fylkeskommune

Agder fylkeskommune

Postboks 788, Stoa
NO-4809 Arendal

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 65

Org.nr.: 921 707 134
Bank: 3207.28.74993

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

www.agderfk.no

